

VISOR VID VÄSMAN

Det finns mycket att säga om gruppen Visor Vid Väsman men för att göra det hela någorlunda läsbart tar jag det hela tämligen summariskt. Det är ganska lätt att fastställa födelsedatum för gruppen; 12 maj 1967. Egentligen började det hela i mars månad samma år. Det var då jag fick idén.

På väg till ett antal reportage i Göteborg tog jag vägen över Stockholm (!) för att, bland annat, hälsa på hemma hos den välkände trubaduren Carl Anton Axelsson. Det blev en sen kväll med en och annan flaska vin och – framför allt – sång och musik. Inte så mycket av Carl Anton som dock kom att ge kvällen en speciell betydelse via ett sprillans färskt rullband som han fått med sig från sitt skivbolag. På bandet fick man höra Thorstein Bergman sjunga Dan Andersson på ett sätt som man aldrig hört någon framföra dessa visor tidigare.

Kvällen blev också Hans Wahlgrens i mycket hög grad. Det var han som hade arrangerat bakgrunderna och inte minst ”En spelmans jordafärd” fick oss helt knockade. Långt senare kom någon på att sådant som vi fick hette ståpås. Det var en oerhörd upplevelse och mitt första minnesvärda möte med visan. Jag tänkte över det där och började fundera om man inte skulle kunna få till den här typen av samvaro även hemma i Ludvika. Det fanns folk som sjöng visor, det visste jag.

Året innan hade jag träffat Svante Rydberg, en ung blivande student som skrev och sjöng egna visor. Honom kunde jag kanske intressera. Hans kvinnliga partner i sammanhanget hette Älvan Hagberg. Samma sak där, förhoppningsvis. Bosse Stefanson hade sjungit en del visliknande material i Ludvika-Revyn, också ett tänkbart namn liksom syskonparet Lena och Rolf Hansson, mycket aktiva i folkparkerna och under musikhandlaren och radiomannen Lasse Hjelmssons beskydd den gången.

Återstod problemet att få fram en ackompanjator åt sig själv men kom ihåg att N-G:s kvintett hade en gitarrist, Göran Israelsson, som jag hade hört och som verkade kunna mer än vanlig dansmusik. Det återstod bara att kontakta hela gänget. Det kom. Alla så när som på Älvan som var i Göteborg för studier. Å andra sidan kom Monica Jonasson, sångpartner till Bosse sedan hans tid på optikerskolan i Mariestad – tror jag att det var – och 12 maj 1967 samlades vi i Stefansons sommarstuga nere vid Sjöbo och därmed var gänget ett gäng.

Namn? Visor Vid Väsman, ett ovanligt smart förslag tyckte jag själv. Det var ju lätt att lära folk. Visor Vid Väsman. VVV.

Det hindrade dock inte att en rapp och vaken lokalpress, åtminstone första sommaren, kallade oss omväxlande ”Visor Kring Väsman” och ”Sånger Vid Väsman”. (Å andra sidan bildade vi gruppen vid Övre Hillen!)

Första framträdandet hade vi på Domargården på Hammarbacken, ett ståndsmässigt prostboställe som omskolats till restaurang och sedermera blev bostad för Jens Spendrup (men det var senare och hör kanske inte hit). Hela sommaren sjöng vi på Domargården varje måndagskväll till viss glädje för dess ägare Ingrid och Carl-Erik Söderberg och, i viss mån, även för en allt större publik – vid den här tiden var visor något av en gren av ungdomskulturen – och snart upptäckte vi att en kväll i veckan var på tok för lite. Alltså talade sommarbrevbärare Göran Israelsson med ägarna av hans lunchställe – Röda Stugan i Iviken – Iris och Hugo Larsson om framträdanden på tisdagskvällarna. Så blev det.

Inför en kväll på Hammarbacken drabbades vi av manfall. Israelsson och Svante skulle på fiskesemester (eller va’ det va’) och vi behövde förstärkning. Lena Hansson erinrade sig då att det brukade komma in en liten försynt polis på Hagström Musik, där hon jobbade, och fråga efter vismaterial. Han hette Björn Jadling, nyinflyttad från Sundbyberg. Kunde det va’ nå’t? Kontakt togs och på kvällen stod det en tystlåten man på gårdstunet vid Domargården med en gammal gitarr i handen, en jesuknäppare av traditionell sort – tillverkad i Fritsla, skulle det visa sig – och i föga reglementsenligt klädd i rutig skjorta, vita gymnastikskor och polisens uniformsbyxor! Jag minns inte exakt vad jag tänkte när vi träffades men när han började spela och sjunga...

Gitarren var i sådan kondition att den knappt hördes två meter bort, sångaren låg i tonarternas utmarker men hela karln hade en så stor portion personlighet att man bara gick ner för räkning och vilka visor; gamla stenkakesuccéer som knappt nå minnes längre (inte ens han själv, ibland). Från den stunden var Björn Edvard Kenneth Jadling en av VVV:s verkliga klippor och numera är han heltidsvisartist, som bekant. Jadling har numera sadlat om från polis till packlallare för åtskilliga år sen.

En liknande sak inträffade när Kurt Andersson sedermera – 1972 – kom in i gänget. Han föregicks av ett telefonsamtal där någon ringde och berättade att ”jag har en jobbkompis som är för jävlu å sjunga”. Eftersom jag i det läget hade börjat göra en del radio för Radio Dalarna var såna samtal näst intill vardagsmat så det må vara mig förlåtet om jag sa nånting i stil med ”tjaha”, men en dag stod Kurt Andersson på trappan vid Trädgårdsgatan 10 och överlämnade en liten bandstump med egna insjungningar. Även här hittade jag en udda kille med udda visor och han upptogs i gänget illa kvickt. Därmed fick jag själv en smula avlastning på den ”roliga” avdelningen som kontrast mot mera djupsinniga trallar.

För att gå tillbaka till den första tiden med VVV: Vi tog aldrig ett öre för våra framträdanden på den tiden. Det kom först många år senare när vi började engageras för att ”återuppstå” för en kväll. Det där första har sin förklaring som inte saknar en viss poäng: Vid den här tiden hade Lions satt igång en insamling till förmån för cancerforskningen. Även lokalt arrangerades ett och annat sånt och bland annat gick man ut med nyheten att lokala förmågor ställde upp för den goda saken. De flesta var också tillfrågade utom just Visor Vid Väsman, vilket vi noterade med illa dold besvikelse. Eftersom VVV var verkligt heta – som det heter numera – så kunde det kanske uppfattas som om vi inte ställde upp för det lovvärda ändamålet, resonerade vi, och började vår egen insamling i lätt protest, en insamling som skulle fortgå varje sommar mellan 1967 – 1987 !

För att ta fortsättningen lite raskt så blev tisdagarna – som nu hade blivit onsdagskvällar – på Röda Stugan snart en institution. Populärt och trångt. Emellanåt dök gästartister spontant upp. Carl Anton och Hans Wahlgren var ett par såna liksom Thorstein Bergman, Usidom Wollin, Tor & Maynard, Fred Lane m.fl. En annan gäst var Stig Sjöberg, ljudgalen Morgårdshammarsbo med smeknamnet ”Stereo-Stig”. En kväll kom han med sin Beocord 2000 och spelade in tillställningen ”på kul”. Var och varannan människa i publiken kom och ville beställa band. Det var då han började fundera på om det inte var lika bra att ge ut en skiva.

Så kom det sig att skivbolaget Wisa plötsligt existerade (döpt av Bertil Danielsson och anspelade på dels musikgenren och dels länsbokstaven för dåvarande Kopparbergs län). Året var 1969 och den första skivan – en EP – spelades in dels på Röda Stugan och dels hemma i Sjöbergs lägenhet/studio på Hökarängen i Morgårdshammar.

På den första skivan sjöng Göran Israelsson, Älvan Hagberg och Bo Stefanson ”Jag väntar..”, Svante Rydberg sjöng sin egen ”Trädet och ledningen”, Björn Jadling ”Du skall ha tack..” och jag själv ”Sången om Purfinland” (På etiketten kallad ”Visa om..” (även vid återutgåvan på CD 1996). Ingemar Lissmyr förstärkte på kontrabas och dragspel. Skivan sålde snart slut (200 ex. vill jag minnas) och är idag en raritet på en och annan loppmarknad.

Med åren blev den ytterligare en och annan skiva, bl.a gjorde vi dubbel-LP vid de båda jubileerna 1972 och 1977 och några av oss blev också testade på Svensktoppen vid olika tillfällen, Svante Rydberg med ”Till min syster” 1970, Göran och Älvan med ”Första torpet” 1977, jag själv med ”Miss Spray Net” 1971. Ingen av oss tog steget in på listan, men det gjorde å andra sidan inte Povel Ramel och Monica Zetterlund heller vid den tiden så vi var i det bästa sällskap, tröstade vi oss.

För att komprimera storyn ytterligare så blev det med tiden så att vi växte ur Röda Stugan. Ryktet om våra onsdagskvällar gick man och man emellan, via grammofon och radio och helt plötsligt var situationen ohållbar. Lokalen var trång och allt flera Ludvikabor och andra började ”abonnera” på lokalen onsdag eftermiddag. Man åkte direkt från jobbet till Röda Stugan, åt middag, drack kvällskaffet och satt på samma

stol och bara väntade på kvällens ”uppträde”. Till sist var det i stort sett samma publik som satt där hela somrarna och kunde vår repertoar så väl att de reagerade på historiernas poänger femton sekunder för tidigt!

Dags att byta lokal. Också av den anledningen att det här inträffade på den tiden då den icke-rökande delen av befolkningen inte hade dagens självklara rättigheter att bedriva sina fascistoida metoder mot den andra halvan av befolkningen och rökningen hade ännu inte kriminaliserats. Alltså var inte näringsidkare piskade att hålla rökfria miljöer och – det skall villigt erkännas – det kändes ibland en smula märkligt att stå i en totalt igenrökt lokal och samla in pengar för cancerbekämpning! Det fick bli Gammelgården i Ludvika i fortsättningen och helt plötsligt hade vi plats för en mångdubbelt stor publik, under semestertiden var siffror på 250–300 ingen ovanlighet och folk satt på plats (utan fika och middag) timtals i förväg. Det här hade vi inte kunnat drömma om en sekund när vi stod på Domargårdens trappa i maj 1967 och var en smula smånervösa för om det skulle komma en och annan käft och höra på oss.

Visor Vid Väsmans final kom att bli avslutningen på 20:de säsongen, men det hade vi ingen aning om då. Med anledning av jubileet hade Kulturnämnden kommit med ett förslag: ”Säg vad ni vill ha och kommunen bjuder”, sa kulturchefen Robert Linnerud som hade lyckats med konststycket att rota fram en skärv ur nån anonym fond nånstans. Jag föreslog en macka och en liten slant till gästartister. Det blev en macka. Plus Thorstein Bergman (med kompet Krister Carlberg och Tommy Johnsson) – VVV var ju i alla fall Thorsteins ”fel” från början – samt riksspelmannen Pers Hans som förstärkning för Kent Leonardsson och Hans Ehrling.

”Stereo-Stig” fanns på plats även nu och det blev sedermera en kassett, en dokumentation med större värde än vi anade då. Det var ju ”sista kvällen med gänget”. När vi stod inför 21:a säsongen med VVV hade vi nått den punkt när det började bli svårt att samla fullt manskap – eller ens tillräckligt – när det drog ihop sig till onsdagskväll. Björn Jadling, Björn Hedén och någon till blev alltmer engagerade utanför gänget, övriga hade fått nya sociala situationer sedan 1967 i form av barn och familj och planerade stugsemestrar etc. och vi hamnade ibland i situationer liknande den när jag och Kent Leonardsson med en fiol och en röst (nåja) stod ensamma för att underhålla 250 personer i Långa Ladan. Orepeterade. Vi visste att här satt folk som åkt från Örebro, Söderköping och andra platser för att höra på det omtalade gänget, men tydligen upptäckte publiken vilken situation vi hamnat i och gav sig på nåd och onåd, som det brukar heta. Vi gjorde nummer som vi inte anade att vi haft på vår repertoar och publiken stortrivdes, vågar jag påstå. Trots att en del av dom rest långt. Kanske för att höra Björn eller Älvan. Situationen började bli ohållbar när medlemmarna kallt räknade med att ”alltid kommer nån, så jag kan hoppa över ikväll”.

Vi beslöt att sluta när publiksuget var som störst och så hände det som drog med sig en del spekulationer: Natten efter det att jag berättat att VVV skulle lägga ner, i Radio Dalarna, brann Långa Ladan ner till grunden. Därmed sattes en naturligt punkt för både Visor Vid Väsmans och en 20 somrar lång visafonstradition, men det händer att någon nostalgisk visvän (med hjälp av duktigt checkhäfte) tubbar oss till tillfälliga återfall som vid Kulturmarknaden på Brunnsvik 1995–96 och midsommarfirandet på samma ställe 1996 och vid dessa tillfällen har vi alltid jobbat efter VVV-mallen med roterande turordning för artisterna, allmänt välordnat kaos och – vilket Gud förbjude – inget ”snuttefierande”. Visor Vid Väsmans skall avnjutas i rejäla portioner och med hög toleransnivå!

Avslutningsvis: Förutom ovan nämnda har följande spelmän och sångare medverkat i VVV under längre eller kortare perioder: Anders Hedén, Björn Bölling, Lennart Eriksson (spelman), Lars-Göran Dahl. De senaste somrarna var Gottmar Trogen också gäst vid några tillfällen. Jo, det var så sant. VVV fick Ludvikas Kulturpris 1977.

Jag minns inte hur stort det var men vi fick ihop till två fester.....

Bertil Danielsson